

פנינים יקרים ואוסף רעיונות מספר

אכסוף נועם שבת

על רוממות קדושת שבת ועניינא דיומא

פר' כי תצא - י"ד אלול תשע"ט

בעוה"שית - מס' 337

אלף מילים של נועם השבת • מניצוצי האלף אורות •

אמרתי אלקטה 'אלף ניצוצות' ואכתוב 'אלף מילים' על נועם השבת, כדי שכל אחד מאיתנו כשיודה לקב"ה על אחת מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות. יוכל להעריך ולהודות גם על המתנה הטובה של השבת. [מקורות מאמר זה באריכות - ספר אכסוף נועם שבת מאמר ד']

האריז"ל אומר כי משה רבינו היה מקבל בכל שבת 'אלף אורות' נשגבים, ואיתא בגמ' אמר לו הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גזזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע אותם, ויתכן שעד היום הזה מאיר משה לכל א' מישראל ניצוצות מהאלף אורות, ולכן

ל"ג

מנהג ר' יהודה בן אילעי ער"ש

...אמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של ר' יהודה בן אילעי, ערב שבת מביאין לו עריבה מלאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינין המצויצין, ודומה למלאך ה' צבאות, והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותו, אמר להם בני לא כך שניתי לכם סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין והלכה כדברי ב"ה, ואינהו סברי גזירה משום כסות לילה, וברש"י בסדינין המצויצין: סדינים של פשתן ובהם ציצית של תכלת כלאים, יש לבאר תשובת התלמידים וכן את הקשר שדווקא לאחר רחיצת חמין לבש בגד תכלת של ציצית והארכנו ב"מ"א דיש לומר דאכן ענין תכלת בציצית ורחיצת חמין בער"ש ענין אחד הוא, והנה שנים הם דרכי עבודת ה', א' תר"ג מצוות, ורמוזות בציצית, גימטריא תר"ג בחוטי הלבן, ב' שיהיו כל מעשיו לשם שמים, שעלינו לתת למלך הכבוד היושב בכסא הכבוד, כבוד גם מעניני עוה"ז, ועל זה מרמו מצוות תכלת בציצית הדומה לים וים לרקיע ורקיע לכסא הכבוד, לזכור להחזיר הכל לכבודו.

והנה הוזהר והאר"י הקדוש אומרים שבערב שבת לפנות ערב, מתכללים הג' קליפות טמאות בקליפת נוגה, ונעשים מדורת אש, ורוצים לעלות לקבל חלק מהשפע הנשפע בשבת, וכדי לא לערב השמחה העליונה, - בשעת רחיצת חמין בערב שבת, שהחמין נתחממו באש, יוצאת שלהבת אש רשפי אש שלהבת יה, ודוחה את קליפת נוגה, ומדורת האש, לנוקבא דתהומא רבא, ובארנו דברחיצת חמין בערב שבת, היו זמן התעוררות בתשובה מאהבה כרשפי אש, כנרמו מהרח"ו שבת בשבת תשב משתבייש היאך אחזי קמיה מלכא, ושב על כל חטאיו ועל כל מדותיו הרעות ואף עושה חשבון נפשו על שהסיו דעתו מכבודו קונו במשך השבוע ולא עשה עניני עוה"ז והגשמיות לכבודו יתברך, שעוד מעט מניעה השבת שאסור לצאת בה מרשות היחיד לרה"ר, ואלו הוא יצא מרשות יחידו של עולם, ולא ייחד עניני הגשמיות לשמו ולכבודו, וכידוע כל עניני הרשות נמשכים מנוגה וכאשר אין מכוון בהם לכבודו הולך לחלק הס"ט"א וקליפת נוגה נכללת בג' קליפות טמאות.

ואז כששב מאהבה ברשפי אש שלהבת, נכללת אש התשובה בשלהבת אש דקדושה מהאש שחימם המים חמים לרחיצת ערב שבת, ודוחה את הרע שבנוגה וגי

קליפות טמאות הנכללים אז יחד לעלות למעלה, לנוקבא דתהומא רבא, ומעלה חלק הטוב שבנוגה לקדושה כיוון שמקבל ע"ע לעשות תלם לכבודו.

ולכן בשעה זו כשהביאו לו עריבה של חמין לקיים רחיצת חמין בער"ש, היה ר' יהודה בן אילעי מתעטף ויושב בסדינים המצויצין בתכלת המורה על העבודה לעשות כל עניני עוה"ז לכבודו, וקאמרה הבריתא והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותם, אשר לרש"י לפי הסבר התוס' לא היה להם תכלת, והם ידעו כי בשעה כזאת לאחר רחיצת חמין בער"ש יצאה ר' יהודה שגם הם ידגישו את מצוות התכלת, כי בשעה כזו שראוים שחוף מתרי"ג מצוות יש עוד עבודה של דביקות לקב"ה, שכל מעשיו יהיו לרש"י, וא"כ יש הוכחה להתנהג כב"ה שגם סדין צריך תכלת, ולכן אמר להם בני לא כך שניתי לכם סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין והלכה כב"ה, ולפי הסבר תוס' ברש"י יבואר שלב"ש היו עושים מינו, ותבע מהם להתנהג כב"ה וללכת בתכלת, כי בזמן המיוחד של ער"ש בזמן רחיצת חמין רואים בו שהלכה כבית הלל, שתכלת עיקר גדול במצוה ועבודה מיוחדת יש בה.

הזירות מפני תרמית היצר

וקאמר בגמ' דאין הכי נמי עם תלמידיו מודו שהלכה כב"ה, כי הזמן של ער"ש והעריבה של חמין מוכיחין, אך ידוע גודל תרמית היצר בענינים אלו, וכמו שכתב הצעטל קטן (ג') בענינו, שכשיתחיל להרגיש תענוג גשמי יצייר בנפשו ויאמר שיותר היה לו תענוג ושמחה בעשית מ"ע ונקדשתי וכו', אך יזהר שיהיה דובר באמת בלבבו, ושיהיה אז בשעת מעשה, תקוע על לוח לבו בתוכיות ופנימיות הלב באמת גמור, ולא ישטה את עצמו להיות כנוגב דעת עליונה ח"ו. עכ"ל, וכאשר עושה האדם דברים גשמיים שמתענג בהם קשה הדבר מאד, להגיע לדרגה גבוהה זו שיוכל להעיד על עצמו כי אינו עושה לתאוות גופו אלא לכבודו יתברך, והרבה עבודה ותפילות ובקשות צריך להשקיע בזה להגיע לניצוצי קטן בעבודה זו.

וזה תוכן דברי באר מים חיים (ע' רס"ה י-ס"ב) פר' לך לך, ואמנם תדע אשר צריך בזה רזיוות גדולה, ולב משכיל לראות שלא יפול חס ושלוש בערמות היצר הרע ותחבולותיו, כי גנב יגנב הוא מאיש, ועושה עצמו כאילו לא ידע אותו, ובלבו טמון ארוב אורב לנפשו, ואומר לו עשה לשם ה', ובתוך כך לבו חומד לגשמיות

הדבר ההוא ולהלן וצריך לזה גודל פלס ומשקל והבחנות רבות אם אינו מעורב בזה מעצת היצה"ר, כי שכל האדם נמשך אחר התאוה, ולמה שלבו חפץ יטנו שכלו גם כן להוכיח אשר דבר זה לעשות לכבוד הבורא, ואין האמת אתו עכ"ל.

ולא הלכתי בגדולות ונפלאות ממני

ולכן ואינהו סבירא להו גזירה משום כסות לילה דאה"נ סבירא לן דהלכה כב"ה, ואכן אנשים כמו ר' יהודה בן אילעי, יכולים להגיע לדרגה גבוהה ונעלה שכל דרכיהם הגשמיות לרש"י, אך אנו אנשים פחותים ושפלי ערך, עלינו גזרו רבנו גזירה משום כסות לילה, וכמ"ש רש"י שמה יאה לו כסות שמויחד ללילות ויטיל בו ציצית [תכלת] ונמצא לובש כלאים שלא במקום מצוה, דכסות לילה לא מחייב בציצית. עכ"ל. ורמזו בזה דלפעמים בחינת לילה וחשכות גוברת, ואינו יכול לכוון לשם שמים בעניני גשמיות, וכמו שכתב הבאר מים חיים הנ"ל פ' בהעלותך דלא כל אדם זוכה לזה, וסתם ירמה עצמו שמכוון לרש"י, וא"כ לובש כלאים [תכלת] שלא לשם מצוה, כי כל ענין התכלת כאשר אכן הוא בדרגא זו, אבל כאשר מרמה את עצמו, זה ממש כלאים עירוב טוב ורע, שקר ואמת, ועדיף שלא יעשה שקר בעצמו להיות צבוע ולומר אני מכוון לרש"י, וכמו שמצינו בגמ' שהיו לבושים קלא, ואומרים תכלת אני לובש.

וטהר לבנו לעבדך באמת

ומביא רש"י וביבמות פרכינן וכי בית דין מתנים לעקור דבר מן התורה לפטור את החייב, ורמזו בזה רש"י שכיון שיש מצוה כ"כ חשובה של תכלת כדי לזכור את כסא הכבוד, איך תעקור זה, שלא לומר שהנך מכוון לכבודו יתברך, ומשני שב ואל תעשה שאני, אל תהיה צבוע להתעטף במדרגה שלא הגעת לזה, ועדיף שב ואל תעשה, ושב וספוך חתונגים לפני בוראך בתפילתו של הרבי ר' אלימלך, - ותזכנו אבינו שבשמים שנייחד את לבבנו ומחשבותינו ודבורינו ומעשינו וכל תנועותינו והרגשותינו וכו' שיהא הכל ביחוד אליך באמת ובתמים.

ובעת הנחת תפילין התחנן לקב"ה שתזכה שבכות תפילין של יד, שהם נגד הלב, לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו ית"ש, ושהנשמה שבמוחי עם שאר חושי וכוחותי יהיו משועבדים אליך, וטהר לבנו לעבדך באמת, ולב טהור ברא לי אלוקים ורוח נכון חדש בקרבי, וכולי האי ואולי בהמשך ירחם עליך ה' ותזכה לדרגה זו.

טהרת המקוה

פרק ה

מספר מגיד תעלומה מהבני יששכר

טבילה לפני לימוד תורה

מצינו בגמרא (ברכות דף י"ח ע"ב) על בניה בן יהוידע והוא ירד והכה את הארי בתוך הבור ביום השלג איכא דאמרי דתבר גזיזי דברדא ונחת וטבל וברש"י בד"ה נחת וטבל לקריו כדי לעסוק בתורה עכ"ל תמוה לי דהרי טבילה לבעל קרי עזרא תיקן בבית שני, ובניהו בן יהוידע בתחילת בית ראשון, ושמו י"ל לדעתו שקיים מסברא קודם התקנה מאסמכתא דקרא יום אשר עמדת לפני י"י אלקיך בחורב כמו שדרשו בגמ' (להלן כ"א). [שצריך ללמוד ברתת זיזע ובאימה ויראה, ולכן טבל וכמו שלעתיד מסיבה זו תיקן עזרא הטבילה].

ובזולת פירושו ז"ל י"ל דנחת וטבל בסתם קודם לימודו, על פי מה דיודע דהתורה שהאדם לומר בעודו רשע ח"ו אינה לרצון לפני י"י ואדרבא וכו', וכבר הארכנו בזה במ"א באריכות דלבעבור זה צריכין להרהר בתשובה קודם הלימוד וקודם עשיית המצוות, דאדם אין צדיק בארץ, אבל ידוע מד' חלוקי כפרה שהתשובה לבדה אינה מכפרת לגמרי, רק על מצות עשה, והלאוין ובפרט כריתות ומב"ד צריכים עוד צירופים אחרים למרק העוון שיהיה נקי לגמרי, ובפרט עון חילול השם שאינו מכופר לגמרי עד וכו' כמד"א אם יכופר העון הזה לכם עד וכו', וכבר כתבנו בזה דרכים שונים בענין מסירות הנפש בכח שהוא חשוב בפועל ונעשה ככריה חדשה.

והנה אחת מהנה מהסוגלות לזה הוא ג"כ טבילה במקוה דקיי"ל בירושלמי (תרומות פ"י ה"ה) [הגם דאנן בבבלי לא פסקינן כן להלכה] בריה בטילה בתתק"ס, והוא י"ו פעמים ס' כי כל בריה כלולה מן ד' יסודות, וכל יסוד כלול מכולם כנודע, הרי י"ו יסודות וצריכים י"ו פעמים ס' לביטול הבריה, והנה מקוה טהרה תתק"ס לוגין, והנה האדם המשקע עצמו במקוה טהרה עשויה כמ"ם מרובעת כעובר הנתון ברחם אמו תלת גו תלת, הנה בריה בטילה בתתק"ס ונעשה ככריה חדשה, והימים הראשונים שחטא בהם יפלו, נמצא סגולה נפלאה הוא קודם לימוד התורה לטבול במקוה טהרה, וז"ש דתבר גזיזי דברדא ונחת וטבל לעסוק בתורה דחש לנפשו דלמא חטא, וע"י הטהרה יהיה ככריה חדשה, בכדי שתהיה לרצון תורתו לפני י"י והבן.

יש להוסיף תוספת על פי הג"ל לחודש אלול מבני יששכר מאמרי אלול מאמר א' מהות החודש סימן ט"ז

שמפרש דברי ר' עקיבא מקוה ישראל ה' וכו'... והנה ימי הרצון ימי התשובה הניתנים במתנה מן הש"י ישראל ע"ק לטהרם מעוונותיהם כמו מקוה טהרה, ויהיו ככריה חדשה הן המה מ' יום מראש חודש אלול עד יום הכפורים הנה הם תתק"ס שעות, הם גם כן מקוה לביטול הבריה, י"ו יסודות וכו', וז"ש מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים בתתק"ס לוגין אף הקב"ה מטהר את ישראל בתתק"ס שעות שבארבעים יום ימי רצון עכ"ל.

והוסיף בקונטרס זרע יעקב להביא מפי השמועה לבאר התפילה הושענא שלש שעות על פי הג"ל,

שלפ"י דחשבינן תתק"ס שעות כתתק"ס לוגין נמצא דשעה הוא כמו לוג, והנה במקוה שלשה לוגין פסולין פוסלין את המקוה וא"כ כמו כן שלשה שעות שאינו כשרין דהיינו שאינו עושין בהן רצון הבורא יכולין לפסול כל המ' יום, וזה שאנו מתפללין הושענא שלש שעות, שלא יהי שלשה שעות פסולים בהמ' יום ויפסלו כל המ' יום, אך באמת במקוה פסולה יש עצה שיעשה השקה למקוה כשירה, דמהני להכשיר המקוה פסולה וכמו כן כאן אפילו אדם שאינו הגון בעצמו אם מחבר עצמו לאדם כשר וטהור נעשה טהור בעצמו.

ובספר אור התורה [חב"ד] מביא שהש"ה סוף מסכת ר"ה שלו הביא אשר ארבעים יום מר"ח אלול עד יוה"כ הם ימי רצון ומ"מ עשי"ת שהם לבסוף הם רצויים יותר והביא מ"ש הרמב"ם ה' תשובה פרק שני ה"ו אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם בעשרת ימים שבין ר"ה ליוה"כ הוא יפה ביותר, ומתקבלת היא מיד, שנאמר דרשו ה' בהמצאו כו' עכ"ל. ויש להעיר לענין המם יום ממ"ש בסידור בד"ה מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ בענין כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם שהן באות חמץ ובהתודה היו שלשים חלות מצה ועשרה חלות של חמץ, וביאר שם איך שע"י התודה שהיא בחי' הודאה מודים אנחנו לך כו' ביטול היש לאין כו' ע"ז ממשיך חו"ב אין ויש ואזי גם החמץ יכול להתברר ולהתעלות.

ועד"ז י"ל ענין למד יום של אלול ועשרת ימי תשובה שבעש"ת אלו יכול גם החמץ שהוא היצה"ר שאור שבעיסה להתעלות וליכלל באלקות, להיות ואהבת בכל לבבך בשני יצריך כו', גם להעיר ממ"ש בהביאור ע"פ וארשתך לי ושם עפ"ד שהרמ"ז פ"י ע"פ ויקחו לי תרומה לי היינו ד' יודין דע"ב והנה ד' יודין דע"ב הם ג"כ מ' יום, כי אני לדודי ודודי לי ס"ת הם ד' יודין ור"ת אלול וכמ"ש ר"ח (שער התשובה פ"ד וקט"ו א) וזהו ג"כ ענין מקוה ישראל הוי' אשר מם סאה נמשכו מדי יודין הג"ל, וא"כ היום גבוה מבחי' הלמד כי הג' יודין הם במלוי ע"ב [שם הויה עצמו יש יוד א' וג' יודים אחרים במילוי] וזהו הלמד והוא אצילות שבבי"ע ועצם היוד זהו אצילות העליון....

...עכ"פ היוד ימים דעש"ת גבוהי' הרבה יותר מג' היודין הקודמים. עכ"ל.

טבילות בראש השנה

טבילות בזמני קודש וכהכנה למצוה קודם תקיעת שופר

מספר טהרת השבת כהלכתה ע' שס"ו

וביום א' דר"ה כתב: וקודם אור הבוקר יטבול א"ע במקוה טהרה. כי טהרת הגוף היא סגולה נפלאה לטהרת הנפש. - (הערה ג) וכ"ה במט"א סי' תקפ"ד ס"ב: נוהגין קצת לטבול קודם התפילה אע"פ שטבל בער"ה ולא נטמא בק' משום פרישת טהרה ובפרט הבעלי תפלות והכהנים והתוקעים. ע"כ.

וז"ל שו"ת שם משמעון הג"ל: ע"ד אשר דברנו יחד ממנהג איזה אנשי מעשה לטבול עצמם בר"ה מקודם תק"ש, אשר אמרתי לך שאינו נכון מצד שנראה מתוך זה כאלו היה תפלת שחרית עסק שאינו נקי ומזוכך כ"כ עד שצריך נקיון אחריו ואיכא זילותא לתפלת שחרית, הנה עתה נחמתי בדבר,

ממשנה שלימה בפ"ג דיומא שחמש טבילות היה טובל הכה"ג ביו"כ כדי לטבול בין עבודה לעבודה ובין קדש לקדש כמ"ש ביומא דף ל"ב, ועיין ג"כ בילקוט ראובני פ' בראשית קודם הפסקא המתחיל אחת שאלתי וכו', ועכ"ח שאין זו זילותא לעבודה שקדמה לפי שאינו אלא למעלה יתירה ולקבלת טהרה חדשה ולנגד קדושה החדשה.

וכעין טבילה שמתחברת לחבורה בביצה דף י"ט, או מצד שבאותו רגע שגמר העבודה ולא התחיל עוד בעבודה חדשה אסח דעתיה במקצת מדביקות הבורא ית"ש, וכעין שהביא תוספות בברכות דף מ' ע"א בשם המדרש דכשמתמנין זא"ז עד שיטלו ידיהן והן בלא מצוה השטן מקטרטג עליהן וכו', ועיין ג"כ בט"ז יור"ד סימן קט"ז סק"ד ובלח"ה פ' שם ופר"ח סוף ה' ר"ח ומחז"ב באו"ח ריש סימן תנ"ה, ומה גם שבלא"ה ראוי להכין עצמו בכל מה דאפשר למצוה חשובה כזו שמלאכים יחפזון מפני', ומסתמא בודק עצמו לנקבים ג"כ מקודם וכבר אמרו במשנה דיומא שם שכל המיסך את רגליו טעון טבילה, וכבר שמענו שהק' ריבש"ט זצוק"ל והק' בעל אוה"ח זצוק"ל היו נוהרים בזה ונהי שאנו אין נוהרים בזה מ"מ הנהרה בזה עכ"פ לפני תק"ש ודאי תע"ב.

ואמנם כ"ז הוא לענ"ד אם מקום הטבילה הוא קרוב לביהכ"נס באופן שלא יפגע בחזרתו בנשים או בערלים הפרוצים ודברים טמאים המביאים לידי הרהור וכדומה, שאל"כ יצא שכרו בהפסדו, שהרי בטבילת כה"ג שבין עבודה לעבודה הקפידו ג"כ שתהיה דוקא בקודש על בית הפרוה, ולא עוד אלא שאפילו בטבילה ראשונה שלא היה לחובת היום הי' צריכה ג"כ להיות עכ"פ בחיל ע"ג שער המים שהיה בצד לשכתו, והגם שבלי ספק היה ע"ז כמה טעמים, מ"מ י"ל ג"כ מטעם הג"ל שלא יצא שכרו בהפסדו כהנ"ל.

הערות

(ג) ז"ל ספר לקט הקמח החדש סי' פ"ח ס"ק י"ב: בעל מנחת אלעזר לא טבל שנית כהמנהג, ואמר בדרך צחות וכי הטמא אותך תפלת שחרית, [חסר כמה מילים]

ובכתי" אשר באמתחתי מ"מ על אחד מאנ"ש ששאל את כ"ק מרן אדמו"ר זיעוכ"א מפני טובלים בר"ה עוה"פ קודם תק"ש, והשיב כ"ק מרן ז"ע שמה שטובלים אינו משום הסרת הטומאה וכדומה אלא מפני תוספות טהרה (קדושה).

לפי שהתקיעות הם מעוררים הרחמים ומעלים זכרונם של ישראל לפני אביהם שבשמים נהגו רבים לעשות לזה הכנה רבה ואחר גמר קריאת הס"ת הולך התוקע והמקרא לפניו סדר התקיעות והש"ץ המתפלל מוסף לטבול משום טהרה יתירה וכו'. (מט"א סי' תקפ"ה ס"א).

ומנהג חסידים ויראי ה' בכמה מקומות לטבול כולם במקוה קודם תקיעת שופר ובספר אמרי נועם הביא סמך למנהגם ונהרא נהרא ופשטיה. (קצה המטה)*.

היה רגיל לטבול במקוה קודם תקיעת שופר הגם שכבר טבל עצמו לפני התפילה, וכשהיה ערב שבת קודש ביום ב' דר"ה הלך גם קודם מנחה. (מנהגי הגה"ק ר"צ דושינסקי זצ"ל).